

Відгук офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Шапошникова Костянтина Сергійовича

на дисертацію *Брязкала Максима Миколайовича* на тему:

«Стратегія економічного розвитку національної економіки

в умовах цифрової трансформації»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук за спеціальністю

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами і темами

Глибокі соціально-економічні трансформації національної економіки, обумовлені військими діями та потребою подальшого повоєнного відновлення, породжують необхідність пошуку нових стратегічних підходів до економічного розвитку держави. Поряд з такими важливими факторами, як відбудова критичної інфраструктури, активізація інвестиційного потенціалу, розширення інституційної спроможності держави, гарантування економічної безпеки, які слід інтегрувати в стратегію економічного зростання, варто виокремити цифрову трансформацію, яка відіграє критично важливу роль у забезпеченні стійкості системи національного господарства. Під впливом цифрових трансформацій стратегія економічного розвитку національної економіки має зміститися у бік інноваційної моделі з пріоритетом на формування ефективної цифрової інфраструктури, розвитку ІТ-сфери, цифрових даних та технологій. Це передбачає інтеграцію цифрових рішень у всі сектори, підтримку людського капіталу та формування сприятливого регуляторного середовища для цифрового бізнесу.

Відтак, сучасні виклики та перспективи відновлення національної економіки породжують необхідність удосконалення стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації та обумовлюють актуальність теми, теоретичну та практичну значущість дослідження, проведеного Брязкало М.М.

Поряд із зазначеним, можна стверджувати про те, що розроблені та обґрунтовані дисертантом теоретичні, методичні та практичні рекомендації щодо вихідних домінант стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації у контексті

розбудови такої галузі науки як теорія економіки та управління національним господарством – є конкретним внеском у розвиток базових положень економічної науки і відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

У відповідності до ґрунтовного вивчення довідкових матеріалів засвідчую, що дисертаційна робота Брязкало М.М. є складовою та виконувалась у відповідності до затверджених планів науково-дослідних робіт ПрАТ «ВНЗ» Міжрегіональна Академія управління персоналом» за темами: «Стратегії і технології формування конкурентоздатного людського капіталу в системі освіти як головного фактору розвитку вітчизняної економіки» (номер державної реєстрації – 0122U107901); «Стратегічне антикризове управління підприємством як напрям забезпечення фінансової безпеки підприємства» (номер державної реєстрації – 0121U114719). У межах вказаної теми особисто автором обґрунтовано концептуальний підхід до економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність, оцінка публікацій

Аналіз поданого на рецензію наукового дослідження, автореферату та публікацій Брязкала М.М. дозволяють дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором дисертації «Стратегія економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації» теоретичних, методичних і прикладних результатів.

Слід визнати, що ґрунтовне вивчення змісту дисертації, автореферату та наукових публікацій автора дозволяє підтвердити таке: основні наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Брязкала М.М. мають належний ступінь наукової обґрунтованості, що обумовлено системним узагальненням й ґрунтовним аналізом значної кількості наукових публікацій із питань економіки та управління національним господарством та стратегії економічного розвитку в умовах цифровізації. Основні наукові положення, методичні розробки та висновки дисертації мають високий рівень наукової новизни і відображають особистий внесок автора у подальшу розбудову такої галузі науки як економіка та управління національним господарством.

Достовірність результатів дослідження, що містяться у висновках та рекомендаціях не викликає сумнівів. Усі вони отримані особисто автором унаслідок вдалого поєднання наукової методології, сучасних

методів і прийомів обробки економічної та статистичної інформації. Більшість положень дисертації містять авторський підхід щодо вирішення окремих завдань в контексті розв'язання науково-теоретичних та практичних проблем стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації.

Наведені в дисертації пропозиції та рекомендації є цілком змістовними та обґрунтованими. Їх практичну цінність засвідчує апробація на міжнародних та всеукраїнських конференціях, в роботі яких приймав участь дисертант.

Наукові положення, висновки і рекомендації у повній мірі висвітлені у шести наукових працях, зокрема: у трьох статтях в наукових виданнях України, включених до переліку наукових фахових видань України, одній статті в періодичному науковому виданні держави, яка входить до Європейського Союзу; двох публікаціях у матеріалах науково-практичних конференцій.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна дисертації на тему «Стратегія економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації» полягає у поглибленні теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації.

До основних наукових положень, які, на думку опонента, містять високий рівень наукової новизни і свідчать про особистий внесок автора у розвиток такої галузі науки як економіка та управління національним господарством у площині нового розв'язання науково-прикладного завдання слід віднести наступні:

- розроблено концептуальні засади формування екосистеми сектору інформаційних технологій, яку запропоновано розуміти як комплекс взаємопов'язаних суб'єктів, регуляторних умов, інфраструктури, ІТ-продуктів та цифрових рішень, яка функціонує на принципах синергії, інноваційності, адаптивності та масштабованості;
- удосконалено підхід до формування стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації, який передбачає визначення цілей та завдань економічного розвитку; оцінку поточного стану економіки; цільове планування; формування сценарію дій; розробки інструментарію та механізму реалізації стратегії економічного розвитку;

- удосконалено підходи до оцінки ринку інформаційних технологій, зокрема шляхом систематизації потенційних можливостей та виокремлення проблем, які забезпечують комплексне охоплення внутрішніх і зовнішніх чинників ринкового середовища та виявлення стратегічного потенціалу розвитку;
- удосконалено понятійно-категоріальний апарат цифрової економіки в площині уточнення терміну «інфраструктурно-інституційного забезпечення цифрової трансформації національної економіки», яке виступає системоутворюючим чинником модернізації економіки в умовах цифрової доби та являє собою сукупність розвиненої цифрової інфраструктури, правових і регуляторних механізмів, узгодженої державної політики та інституційної спроможності реалізовувати цифрові ініціативи;
- набула подальшого розвитку систематизація факторів, що визначають стратегію економічного розвитку України та уточнюють стратегічні пріоритети державної економічної політики, зокрема інституційні, економічні, соціальні, технологічні, геополітичні, безпекові, екологічні фактори, а також фактори цифровізації економічних процесів;
- набула подальшого розвитку характеристика альтернативних концепцій цифрової трансформації національної економіки, які базуються на основі: 1) наздоганяючого розвитку; 2) конвергентного розвитку; 3) імітаційного розвитку;
- підходи до визначення стратегічних орієнтирів розвитку ринку інформаційних технологій в умовах повоєнного відновлення України, які враховують світовий досвід повоєнного відновлення країн, забезпечення кібербезпеки цифрової інфраструктури, необхідність відновлення зруйнованої цифрової інфраструктури, використання Електронної системи управління відбудовою, фінансово-інвестиційну підтримку IT-проектів.

В цілому, характеризуючи новизну результатів наукових положень дисертаційної роботи, слід зазначити, що беззаперечна оригінальність дисертації полягає в обраній проблематиці та необхідності системного управління цифровими трансформаціями. Викладений матеріал результатів дослідження характеризується глибоким системним підходом до пошуку шляхів підвищення ефективності економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації.

4. Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження

Наукова цінність дисертаційної роботи Брязкала М.М. полягає у поглибленні теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації.

Окремі положення дисертаційної роботи, які відображають наукову новизну і виносяться на захист, доведені автором до рівня рекомендацій з їх впровадженням у практику. Цей висновок підтверджується довідками про впровадження результатів дослідження, зокрема:

- розроблені практичні рекомендації прийнято до впровадження Комітетом Верховної Ради України з питань молоді та спорту при: опрацюванні законопроектів, спрямованих на визначення загальних засад впровадження та адміністрування електронних інформаційно-аналітичних систем та сервісів, електронних реєстрів сфери фізичної культури і спорту (довідка від 13.05.2025 р. № 04-21/18-2025/111268);

- Обухівською районною військовою адміністрацією Київської області використані практичні рекомендації щодо визначення основних напрямів розвитку ринку ІТ в процесі повоєнного відновлення України в ході здійснення методичного забезпечення діяльності апарату районної державної адміністрації у сфері цифровізації, цифрового розвитку, цифрової трансформації, електронного урядування, електронної демократії, інформаційно-комунікаційних технологій, формування та використання регіональних електронних ресурсів (довідка від 16.09.2024 р. № 60/07-21/2308).

Матеріали дисертації використані у навчальному процесі Міжрегіональної Академії управління персоналом при підготовці програм навчальних курсів: «Бізнес-планування та створення стартапів», «Глобальна економіка», «Інноваційні технології управління персоналом», «Макроекономіка» та «Управління стартапами» (довідка від 12.11.2024 № 4685/1).

5. Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату

Дисертаційна робота Брязкала М.М. є науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Відображає підготовлені для прилюдного захисту наукові положення, результати досліджень здобувача, а також дані про їх впровадження.

Дисертаційна робота написана діловою українською мовою. Виклад матеріалу дисертації подається обґрунтовано, розділи дисертаційної роботи взаємопов'язані між собою, висновки й пропозиції впливають зі змісту дисертації.

Зміст автореферату й основних положень дисертаційної роботи ідентичні. Автореферат за оформленням відповідає встановленим вимогам. Наукові положення, висновки і рекомендації, які приведені дисертантом в авторефераті, належним чином розкриті, деталізовані та обґрунтовані у самій роботі.

6. Академічна доброчесність

За аналізом дисертації, реферату та публікацій здобувача при проведенні експертизи у спеціалізованій вченій раді, а також при рецензуванні опублікованих праць у фахових виданнях було визначено дотримання всіх вимог щодо академічної доброчесності, а саме в роботі та публікаціях відсутні академічний плагіат, фальсифікація результатів дослідження та фабрикація даних. З наукових публікацій, виданих у співавторстві, у роботі використано лише ті результати, які становлять особистий внесок

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи

Поряд із одержаними у дисертації науковими здобутками, розробленими й обґрунтованими Брязкало М.М., теоретичними засадами та прикладним інструментарієм щодо стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації, доцільно звернути увагу на певні дискусійні аспекти та недоліки роботи, що стосуються теоретичних, методологічних і науково-прикладних положень дисертації, які повинні стати предметом дискусії при її захисті, а саме:

1. Додаткових пояснень потребує позиція автора щодо співвідношення понять «економічного розвитку» та «економічного зростання» (Розділ 1, параграф 1.1). У цій відповідності автору слід було б пояснити, чи розмежовує він дані поняття та які аспекти цифрової трансформації спроможні сприяти економічному розвитку.

2. В параграфі 1.3 автором узагальнено зарубіжний досвід формування стратегії економічного розвитку в умовах цифрової трансформації країн, які є лідерами в сфері цифрових трансформацій та визначено взірцеві міжнародні практики, зокрема до таких країн

віднесено США, Китай, Німеччину, Японію, Ізраїль, Сінгапур. Проте автор не пояснює критерії, за якими для аналізу було взято саме ці країни та досвід якої країни може бути використаний Україною.

3. Автор у новизні першого рівня вказує «розроблено концептуальні засади формування ІТ-екосистеми як чинника забезпечення цифрової трансформації економіки, яку запропоновано розуміти як комплекс взаємопов'язаних: 1) суб'єктів, які беруть участь у створенні, розвитку, впровадженні, обслуговуванні та регулюванні інформаційно-технологічних рішень; 2) регуляторних умов, які визначають систему правил, інститутів і політик; 3) інфраструктури, яка забезпечує функціонування, розвиток та масштабування інформаційних технологій; 4) ІТ-продуктів та цифрових рішень, та яка функціонує на принципах синергії, інноваційності, адаптивності та масштабованості». Проте, на переконання опонента, потребує додаткового пояснення логіка автора щодо функціонування ІТ-екосистеми на засадах принципу синергії.

4. На стор. 112 (табл. 2.13) автором запропоновано застосування SWOT аналізу ринку інформаційних технологій, зокрема комплексну оцінку внутрішніх аспектів галузі інформаційних технологій та зовнішніх перспектив і загроз. Проте, автору слід було обґрунтувати стратегічні рішення щодо цифрової трансформації національної економіки шляхом пропозицій стратегічних рішень щодо мінімізації впливу слабких сторін та загроз.

5. Розглядаючи альтернативні концепції цифрової трансформації національної економіки, автор пропонує концепції наздоганяючого розвитку, конвергентного розвитку, імітаційного розвитку. На думку опонента, необхідно було б більше уваги приділити висвітленню переваг кожної концепції з огляду на особливості її реалізації та обґрунтуванню вибору найбільш оптимальної концепції цифрової трансформації.

Проте, вважаю, що висловлені вище зауваження до рецензованого науково-прикладного дослідження істотно не знижують теоретичного та практичного значення авторських розробок і, відповідно, не впливають на позитивну оцінку винесених на захист елементів наукової новизни дисертації Брязкала М.М., оскільки, вони носять дискусійний характер та обумовлюють потребу у проведенні дисертантом подальших системних досліджень за цією проблематикою.

Загальний висновок

Детальне ознайомлення з дисертаційною роботою Брязкала Максима Миколайовича на тему «Стратегія економічного розвитку

національної економіки в умовах цифрової трансформації», авторефератом та науковими публікаціями автора дисертації дозволяє офіційному опоненту зробити наступний висновок:

1. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Вона містить теоретичні та методичні дослідження стратегії економічного розвитку національної економіки, рекомендації науково-практичного характеру щодо стратегічних напрямів економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації.

2. Дисертаційна робота відповідає паспорту наукової спеціальності 08.00.03. – економіка та управління національним господарством, а саме напрямку «стратегії економічного розвитку». Основні положення дисертації та зміст автореферату є ідентичними.

3. Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Брязкала Максима Миколайовича на тему «Стратегія економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації», відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, та відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. за № 567 зі змінами та доповненнями, згідно пункту 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. №1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів», а її автор – Брязкало Максим Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03. – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент,

доктор економічних наук, професор,
начальник відділу науково-дослідної роботи
та атестації наукових кадрів

Державної наукової установи «Інститут модернізації
змісту освіти»

Міністерства освіти і науки України

К.С. Шапошников